

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060106

DOM
2021-10-04
Stockholm

Mål nr
M 11283-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2020-09-28 i mål nr M 8264-19, se bilaga A

PARTER

Klagande

Länsstyrelsen i Värmlands län

Motpart

1. Kristinehamns kommun

2. Länsstyrelsen i Örebro län

SAKEN

Uppskjutna frågor avseende behandling av lak- och dagvatten vid Strandmossens avfallsanläggning på fastigheten A i Kristinehamns kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom upphäver Mark- och miljööverdomstolen Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Örebro läns beslut 2019-10-22, dnr 551-7721-2017, samt förordnar om förlängd provotid, nya utredningsuppdrag och provisoriska föreskrifter på följande sätt:

Förlängd provotid och nya utredningsuppdrag

Mark- och miljööverdomstolen förlänger provotiden med tre år från dagen för denna dom och ger Kristinehamns kommun följande utredningsuppdrag, vilka ska redovisas till miljöprövningsdelegationen inom provotiden tillsammans med förslag på slutliga villkor i form av begränsningsvärden för ämnen i utgående vatten från lakvattendammen.

Dok.Id 1707874

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

U1. Ämnena PFAS 11, PFOS, DDT-total, para-para-DDT, DEHP, hexaklorbutadien, benso(a)pyren, TBT, bisfenol A, uran och 17-alfa-etinylöstradiol ska mätas fyra gånger per tolv månaders period räknat från dagen för denna dom, eller det lägre antal gånger som tillsynsmyndigheten bestämmer, i en punkt uppströms och en punkt nedströms utsläppspunkten i Varnan. Inför utformning av provtagningsprogram ska samråd ske med tillsynsmyndigheten.

U2. Lakvatten- och ytvattendiken ska grävas om och ovidkommande vatten ledas bort från lakvattendammen i tre steg i enlighet med beskrivningen i avsnitt 4.2.1 i rapporten Redovisning av komplettering av prøvotidsutredning (2019-06-05) eller på annat sätt efter överenskommelse med tillsynsmyndigheten. Därefter ska en ny lakvattenkaraktärisering genomföras som omfattar de ämnen som anges i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter HVMFS 2019:25, bilaga 2, avsnitt 7.2, tabell 1 och bilaga 6, avsnitt 1, tabell 1. Därvid kan ämnen som av tillsynsmyndigheten bedöms inte vara relevanta för aktuellt lakvatten uteslutas. Resultatet från karaktäriseringen ska kunna jämföras med de årsmedelvärden och värden för maximal tillåten koncentration som anges i tabellerna.

Provisoriska föreskrifter

P1. Uppsamlad dag- och lakvatten ska behandlas i lakvattendammen innan utsläpp till recipient. Halterna i utgående vatten från reningsanläggningen (punkt L053) får som medelvärde för kalenderår inte överstiga följande värden:

- Totalkväve	40 mg/l
- Ammoniumkväve	15 mg/l
- Totalfosfor	0,5 mg/l
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Värmlands län har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska förlänga provotiden med tre år och ge kommunen dessa utredningsuppdrag att utföra under provotiden:

- Ämnena PFAS 11, PFOS, DDT-total, para-para-DDT, DEHP, hexaklorbutadien, benso(a)pyren, TBT, bisfenol A, uran och 17-alfa-etinylöstradiol ska mätas fyra gånger per år i vattenförekomsten Varnan uppströms Övrekvarnsälven.
- Lakvatten- och ytvattendiken ska grävas om och ovidkommande vatten ledas bort från lakvattendammen. Därefter ska en ny lakvattenkaraktärisering genomföras som omfattar de prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen som tas upp i HVMFS 2019:25. Resultatet från karaktäriseringen ska kunna jämföras med de gränsvärden som återfinns i föreskriften.
- Mätningarna med förslag på slutgiltiga villkor ska lämnas till miljöprövningsdelegationen senast tre år efter det att beslut fattats om förnyad provotid.

Kristinehamns kommun har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

Länsstyrelsen i Örebro län har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna anför detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg och förtydliganden.

Länsstyrelsen i Värmlands län

Det är inte uteslutet att verksamheten kan medverka till en försämring av kvalitetsfaktorer eller äventyra den status som ska uppnås i Varnan. Att minskade flöden till dammen efter omgrävning av diken skulle innebära en ökad sedimentering i dammen och därmed lägre koncentrationer av föroreningar i utsläppen finns det inte grund för att anta eftersom halterna av suspenderade ämnen i vattnet är låga. I stället finns en risk för att föroreningarna blir mer koncentrerade. Det kan inte med säkerhet avgöras hur föroreningar har spridits och fastlagts i markavvattningsföretaget under den period på över 50 år som avfallsanläggningen varit i drift. De senaste årens mätningar av konduktivitet som indikation på spridning av föroreningar tar inte hänsyn till historiska förhållanden och inte heller till de farliga egenskaper som de aktuella ämnena har. Kommunen bör inte kunna tillgodoräkna sig spädningseffekter i markavvattnings-företaget.

Kommunen

Kommunen har gett in en PM som bl.a. innehåller en sammanfattning av resultat från lakvattenkaraktärisering och prover i utgående vatten från lakvattendammen avseende de ämnen som enligt länsstyrelsens yrkande ska provtas i Varnan. I denna PM görs bedömningen att det enda av dessa ämnen som skulle kunna medföra en risk för att en miljökvalitetsnorm för Varnan överskrids är PFOS. Ett överskridande bedöms dock som osannolikt med hänsyn till den spädning som förväntas ske innan recipient och som beräknats utifrån uppgifter om flöde hämtade från SMHI Vattenwebb.

Kommunen har vidare anfört att lakvattnet är relativt rent och det sker ingen större rening i dammen. Om föroreningarna ökar är dock kommunens bedömning att dammens möjligheter att rena lakvatten kommer att öka. Föroreningshalterna i lakvattendammen kan eventuellt öka då spädningen i dammen minskar men planerad sluttäckning av deponin och förbiledning av ovidkommande ytvatten kommer att minska flödena från lakvattendammen och leda till en minskad föroreningsbelastning i recipienten.

Tillståndsfrågan måste kunna prövas enligt den lagstiftning och praxis som gäller vid då aktuell tidpunkt. Pågående kunskaps- och teknikutveckling ska inte utgöra hinder för kommunen att erhålla ett tillstånd. Tillsynsmyndigheten har förelagt kommunen att provta vissa av de prioriterade och särskilt förorenande ämnena i utgående vatten från lakvattendammen och i Varnan. Kommunen har också gjort frivilliga åtaganden om utökad provtagning.

Länsstyrelsen i Örebro län

Analyser av samtliga prioriterade ämnen och särskilt förorenande ämnen skulle inte ha någon avgörande betydelse för fastställandet av slutliga villkor. Dessa substanser kan ingå i verksamhetsutövarens egenkontrollprogram. Inget nämns i Vatteninformationssystem Sverige (VISS) om betydande påverkan från föroreningar förutom avseende kvicksilver och bromerade difenyletrar. Bottenfaunan i Varnan har undersökts vid två tillfällen strax nedströms utsläppen från Strandmossen. Vid båda dessa tillfällen har ”hög status” noterats vad gäller om vattenförekomsten påverkas av övergödning, syretärande ämnen eller föroreningar. ”Hög status” registrerades även när det gäller frågan om det finns övergödningssproblem i vattenförekomsten. Utsläppen från denna typ av verksamhet är delvis beroende av yttre faktorer som exempelvis nederbörd vilka kan ge varierande utsläpp utan att verksamhetsutövaren har kontroll över detta. Av denna anledning bör utsläppsvilkorens begränsningsvärden innehålla vissa marginaler.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

I gällande tillstånd för Strandmossens avfallsanläggning från 2013 sköts frågan om slutliga villkor för behandling av lak- och dagvatten upp under en provotid. Kommunen, som är verksamhetsutövare, fick fyra utredningsuppdrag som skulle genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten och redovisas senast tre år efter det att tillståndet tagits i anspråk. Sammanfattningsvis innebar uppdragen att kommunen skulle utreda lakvattendammens reningseffekt (U1), möjligheter till separat rening av visst dagvatten innan det leds till dammen (U2), möjligheter till förbättrad rening i dammen och till ytterligare reningssteg efter dammen (U3) samt påverkan på

miljökvalitetsnormerna i Varnan av utsläpp från dammen (U4). Ett förslag till provtagningsprogram avseende U1 skulle utformas i samråd med tillsynsmyndigheten.

En första version av prøvotidsredovisningen lämnades till miljöprövningsdelegationen vid prøvotidens slut i oktober 2016. Efter ett antal kompletteringar lämnades en sista reviderad version av redovisningen in i juni 2019. Kommunen har efter det gett in viss ytterligare utredning. Mark- och miljööverdomstolen har att ta ställning till om utredningen utgör tillräckligt underlag för slutliga villkor eller om prøvotiden bör förlängas ytterligare.

Bland de ämnen som Länsstyrelsen i Värmlands län lyfter fram i överklagandet finns vissa prioriterade och särskilda förorenande ämnen som uppmärksammats i ökad utsträckning under senare år och som inte funnits med i provtagningsprogrammet. Det har gjorts gällande i målet att hanteringen av dessa ämnen inte bör omfattas av prøvningen utan lämnas till kommunens egenkontroll och framtida tillsyn. Domstolen kan dock konstatera att miljöprövningsdelegationen i sitt tidigare tillståndsbeslut skjutit upp hela frågan om behandling av lak- och dagvatten. Utgångspunkten bör därför vara att det ska skapas bästa möjliga förutsättningar för att i slutliga villkor på ett heltäckande sätt reglera denna fråga. Det är upp till kommunen att visa att krav på ytterligare utredning är omotiverade eller orimligt betungande. Vid bedömningen av vilka krav som kan betraktas som rimliga bör det visserligen finnas ett visst utrymme för att beakta om kommunen följt den planering som tagits fram i samråd med tillsynsmyndigheten. Detta utrymme måste emellertid vara mycket begränsat när det gäller utsläpp som kan riskera att medföra en otillåten påverkan på en miljökvalitetsnorm. Hanteringen av sådana utsläpp bör inte lämnas till verksamhetsutövarens egenkontroll (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 27 januari 2021 i mål nr M 2164-19).

Ett av de ämnen som inte funnits med i provtagningsprogrammet är PFOS. För detta ämne redovisas endast två mätresultat i utredningen, ett från lakvattenkaraktärisering och ett från provtagning av utgående vatten från lakvattendammen. Gränsvärdet (årsmedel) för PFOS i recipient enligt bilaga 6 till Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter HVMFS 2019:25 överskreds kraftigt vid dessa mätningar. Kommunen har

bedömt det som osannolikt att utsläppen av PFOS leder till en otillåten påverkan på miljökvalitetsnormen för recipienten Varnan, med hänsyn till den spädning som sker innan vattnet når dit. Det finns dock skäl att ifrågasätta om denna bedömning är tillräckligt säker. Dels är underlaget i form av vattenprover mycket begränsat, dels är uppgifterna om spädning baserade på en teoretisk modell med vissa antagna förutsättningar och inneboende osäkerhetsfaktorer. På grund av dessa osäkerheter är det inte lämpligt att slutliga villkor föreskrivs för hantering av lak- och dagvatten innan utsläppen av PFOS är närmare utredda.

Huvuddragen i resonemanget ovan kan tillämpas också på de övriga ämnen för vilka det har uppmätts halter efter lakvattendammen över värdena i HVMFS 2019:25, även om utsläppen av dessa ämnen inte framstår som lika allvarliga utifrån det underlag som finns i målet. Med hänsyn till de åtgärder för bortledning av ovidkommande vatten som ska genomföras och de förändringar i koncentrationen av bl.a. näringsämnen och organiska miljögifter som dessa kan väntas föra med sig finns det skäl att skjuta upp hela frågan om behandling av lak- och dagvatten ytterligare. Kommunen har inte visat att de utredningsuppdrag som Länsstyrelsen i Värmlands län föreslagit skulle bli orimligt kostsamma. Prövotiden ska därför förlängas och nya utredningsuppdrag och provisoriska föreskrifter ska gälla i enlighet med vad som framgår av domslutet.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv, Mikael Hagelroth och Gösta Ihrfelt, referent, samt tekniska rådet Kerstin Gustafsson.

Föredragande har varit Leonard Örner.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2020-09-28
meddelad i
Nacka

Mål nr M 8264-19

PARTER

Klagande

Länsstyrelsen i Värmlands län

Motpart

Kristinehamns kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Örebro län, miljöprövningsdelegationens beslut den 22 oktober 2019 i ärende nr 551-7721-2017, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Fastställande av slutliga villkor avseende utsläpp från Strandmossens avfallsanläggning på fastigheten A i Kristinehamns kommun

---

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Örebro län har beslutat om slutliga villkor för hanteringen av lak- och dagvatten från Strandmossens avfallsanläggning i Kristinehamns kommun.

Länsstyrelsen i Värmlands län har överklagat miljöprövningsdelegationens beslut.

YRKANDEN M.M.

Länsstyrelsen i Värmlands län har yrkat att provotiden förlängs med tre år avseende utredning U4 samt att en ny utredning U5 under samma tid föreskrivs, vilken ska omfatta de åtgärder för bortledande av ovidkommande vatten som verksamhetsutövaren redan har åtagit sig. Länsstyrelsen yrkar vidare att provtagningsprogram under provotiden ska utformas i samråd med tillsynsmyndigheten och utredningar med förslag på slutliga villkor i form av begränsningsvärden ska inkomma till miljöprövningsdelegationen senast tre år efter att beslut fattats om förnyad provotid.

Länsstyrelsen i Örebro län har motsatt sig ändring av beslutet.

Kristinehamns kommun har i egenskap av verksamhetsutövare motsatt sig ändring av beslutet.

UTVECKLING AV TALAN

Länsstyrelsen i Värmlands län har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

En beskrivning av hur verksamheten kan påverka eller påverkar miljö kvalitetsnormerna för vatten saknas i allt väsentligt i det inlämnade underlaget. Provtagning av samtliga prioämnen och särskilt förorenande ämnen har inte skett. Viss provtagning har skett men flera analyser har skett med för hög rapporteringsgräns varför det inte är möjligt att bilda sig en uppfattning om verksamhetens påverkan vare sig för årsmedelvärde eller maximalt tillåten koncentration (båda utgör gränsvärdesnormer). Deponin som varit verksam sedan 1976 kan läcka flertalet av dessa ämnen utifrån

de breda avfallskategorier som har deponerats på platsen. Det kan inte uteslutas att det finns relativt stora mängder avfall som kan läcka prioriterade ämnen eller särskilt förorenande ämnen. Dessa späds dock ut av de stora vattenflödena på fastigheten varför uppmätta halter kan vara missvisande i bedömningen av verksamhetens miljö- och hälsopåverkan.

Påverkan på närmaste vattenförekomst är avhängig de totalmängder som kan nå vattenförekomsten. Totalmängderna ska ställas i relation till det värde på medellågvattenflöde som tagits fram av SMHI och en spädningsfaktor ska beräknas för vattenförekomsten. En teoretisk halt ska vidare beräknas i vattenförekomsten. Närmaste vattenförekomst är inte klassad på kvalitetsfaktorerna näringsämnen eller särskilt förorenande ämnen. Inte heller några mätningar av prioämnen har utförts i vattenförekomsten (klassning av kvicksilver har skett utifrån halter i fisk i närliggande vattenförekomst och bromerade flamskyddsmedel har modellerats). I allt väsentligt saknas därför kunskap om den status som råder i vattenförekomsten. Det är verksamhetsutövarens skyldighet att genomföra undersökningar för att bedöma verksamhetens risker ur hälso- och miljösynpunkt. Mätningarna kan resultera i en omklassning av vattenförekomsten. I en prövning behöver därför verksamhetsutövaren mäta föroreningar även i vattenförekomsten, företrädesvis både uppströms och nedströms utsläppspunkten. Resultatet från sådana mätningar saknas i detta ärende och det går inte att bilda sig någon uppfattning om det finns risk för påverkan på aktuella kvalitetsfaktorer. Avsaknad av kunskap om verksamhetens påverkan på vatten kan innebära att normen äventyras. Villkor ska säkerställa att ett sådant äventyrande inte kommer att ske då verksamheten annars är att betrakta som otillåten. Varnan mynnar i Varnumsviken vilken har bedömts ha otillfredsställande ekologisk status. Detta bland annat på grund av kvalitetsfaktorn näringspåverkan växtplankton som klassats som otillfredsställande. Näringsämnen (fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer) är satt till måttlig. Det är därför inte lämpligt att fosfor och kväve tillförs i någon ytterligare mängd till denna vattenförekomst.

Uppgifter som visar att lakvattendammen får en ökad reningskapacitet när vattenflödena minskar saknas i underlaget från verksamhetsutövaren. Verksamhetsutövaren anger att lakvattenbassängen idag i princip inte har någon reningseffekt och har muntligen uttryckt att dammen främst är en utjämningsbassäng. När ovidkommande vatten leds om, kan man dock anta att halterna i utgående vatten ökar på grund av minskad spädning. Det saknas grund för bedömningen att det skulle ske en fastläggning som överskrider effekterna av minskad spädning. Utifrån innevarande material kan inte konsekvenserna av omdragningen av diken förutsägas med tillräcklig säkerhet för att det ska vara möjligt att fastställa slutgiltiga villkor för utsläpp till vatten.

Miljöprövningsdelegationen har i sin bedömning av tillåtna halter utgått från verksamhetsutövarens yrkande på slutgiltiga villkor. De yrkade villkoren ställdes ursprungligen för att möjliggöra avloppsslam i sluttäckningen. Denna önskan har verksamhetsutövaren sedan dragit tillbaka, men yrkade villkor har inte ändrats.

Medelvärde på utsläpp idag från verksamhetsutövaren är cirka 14 mg/liter för kväve och inga fosforhalter över 0,1 mg/liter har noterats. Att meddela villkor på 40 mg/liter totalkväve och totalfosfor på 0,5 mg/liter är därmed orimligt i förhållande till den aktuella påverkan som sker från verksamheten. Villkoren innebär att verksamhetsutövaren indirekt ges tillåtlighet att använda avloppsslam i sluttäckningen. Tillförsel av fosfor och kväve till Varnan och Varnumsviken ska dock begränsas i största möjliga mån varför sluttäckningsmaterial med höga kväve- och fosformängder inte är lämpliga eller förenliga med de försiktighetsmått som krävs. De beslutade villkoren ge negativa konsekvenser för den redan överbelastade Varnumsviken. Villkoren tar inte höjd för bästa möjliga teknik eftersom liknande anläggningar klarar en betydligt högre reningsgrad av utgående vatten. Det finns villkor meddelade för liknande verksamheter som är strängare och omfattar fler parametrar. Utjämning av lak- och dagvatten kan inte ses som en behandling av vattnet. Att villkor 14 kräver behandling är därför missvisande i sig. Villkoret borde ha haft en annan formulering då lakvattendammen inte har någon reningseffekt på inkommande vatten.

Det vore ogynnsamt för verksamhetsutövaren om det skulle visa sig att kommande föroreningshalter som uppmätts från lakvattendammen ligger över de halter som kan uppnås vid tillämpning av bästa möjliga teknik, och att tillsynsmyndigheten måste initiera en omprövning i ett senare skede. Markavvattningsföretaget kan inte per automatik användas som ett andra reningssteg utan slutgiltiga villkor ska gälla ut från anläggningen. Det är därför en fördel för både verksamhetsutövaren, tillsynsmyndigheten och prövningsmyndigheten om förändringarna i föroreningshalter är utredda (efter att ovidkommande vatten letts bort) innan slutgiltiga villkor meddelas.

Under våren 2020 har verksamhetsutövaren genomfört en lakvattenkaraktärisering av vatten från anläggningen med syfte att detektera och kvantifiera prioriterade och särskilt förorenande ämnen enligt HVMFS (2019:25). För några ämnen har det dock inte varit möjligt av analystekniska skäl att få tillräcklig säkerhet i resultaten. För dessa ämnen är det endast möjligt att följa upp halterna i vattenförekomsten. Trots det mycket stora vattenflödet har några prioriterade och särskilt förorenande ämnen överskridit årsmedelvärden och/eller maxvärden, vid ett eller flera tillfällen. Det är angeläget att dessa ämnen följs upp även i vattenförekomsten eftersom det inte med tillräcklig säkerhet går att bilda sig en uppfattning om hur samtliga tänkbara föroreningar fastlagts respektive lösgjorts i markavvattningsföretaget sedan 1970-talet då deponin togs i drift. Provtagning uppströms respektive nedströms sannolik utsläppspunkt från deponiområdet (där vattnet lämnar markavvattningsföretaget), i närmaste vattenförekomst, bör därför genomföras. Detta kan dock ske genom stickprover och samtliga prioriterade- och särskilt förorenande ämnen kommer inte att behöva provtas.

Det finns villkor meddelade för liknande verksamheter som är strängare och omfattar fler parametrar.

Länsstyrelsen i Värmlands län har till domstolen lämnat två beslut gällande Karlbergs avfallsanläggning respektive avfallsverksamhet på B i Åmåls kommun.

Länsstyrelsen i Örebro län har till stöd för sin uppfattning anfört i huvudsak följande.

Av miljöprövningsdelegationens grundbeslut från den 24 september 2013 framgår att de fyra förelagda utredningarna U1–U4 ska utföras i samråd med tillsynsmyndigheten. I samma beslut överläts genom delegation till tillsynsmyndigheten att fastställa villkor angående bland annat utformning av diken för uppsamling av dag och lakvatten. Tillsynsmyndigheten har således haft möjlighet att påverka såväl utförandet av utredningsvillkoren som bortledning av ovidkommande vatten under provotiden. Även i det överklagade beslutet överläts åt tillsynsmyndigheten att besluta i frågor vad gäller förändrad utformning av diken, dagvattenbrunnar och lakvattendamm. Ytterligare tre års provotid skulle inte väsentligt påverka fastställandet av slutliga villkor, vilket är det som prövas i det överklagade beslutet.

När det gäller förhållandet att provtagning inte har skett av samtliga prioämnen och särskilt förorenande ämnen så har vissa substansgrupper som ingår i miljökvalitetsnormer tillkommit under provotiden. Detta gäller exempelvis prioriterade ämnen och särskilt förorenande ämnen enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2013:19). Det kan ifrågasättas om analyser av samtliga prioriterade ämnen och särskilt förorenade ämnen skulle ha någon avgörande betydelse för fastställandet av slutliga villkor. Dessa substanser kan ingå i verksamhetsutövarens egenkontrollprogram som ska utarbetas i samråd med tillsynsmyndigheten. Nya ämnen i dag- och lakvatten kan i framtiden påvisas och/eller uppmärksammas. Ett kontrollprogram kan revideras vid behov.

Det finns betydande källor för tillförsel av näringsämnen vid Varnumsviken, men Strandmossens avfallsanläggning har en försumbar betydelse i detta avseende. Detta framgår exempelvis med hjälp av SMHI:s ”Analys- och scenarioverktyg för övergödning i sötvatten” där utsläppens bidrag från Strandmossens avfallsanläggning

kan uppskattas i förhållande till den totala belastningen av fosfor och kväve på Varnumsviken. Som ingångsdata vid denna analys använder SMHI utsläpp från Strandmossen på 9 kg fosfor och 3 121 kg kväve per år. Detta är uppmätt före det omkring två kilometer långa våtmarksdiket som utsläppet passerar innan det når Varnan, och där viss fastläggning av närsalter sannolikt sker. Det senare ingår inte i analysen som därför ger en överskattning av utsläppen. Resultaten ger trots detta vid handen att utsläppen från Strandmossen motsvarar storleksordningen 0,3 procent av den totala fosforbelastningen respektive 3 procent av den totala kvävebelastningen på Varnumsviken. Dessutom bedöms förutsättningarna öka för rening av närsaltsutsläppen vid Strandmossen när flödet av ovidkommande vatten minskar till lakvattendammen.

Sammanfattningsvis faller de flesta synpunkter som framförs i överklagandet inom ramen för den ordinarie tillsynsverksamheten.

Kristinehamns kommun (verksamhetsutövaren) har till stöd för sin inställning anfört i huvudsak följande.

Inte något av laboratorierna ALS, Synlab eller Eurofins erbjuder samtliga prioämnen/särskilt förorenande ämnen med rapporteringsgränser som ligger lägre än aktuella gränsvärden. Eurofins erbjuder inte analys av särskilt förorenande ämnen och prioämnen i lakvatten. Både Synlab och ALS har förhöjda rapporteringsgränser i lakvatten för enskilda parametrar.

I prøvotidsredovisningen redovisas spädningsförhållanden till recipienten givet vissa lakvattenindikatorer. För bedömning av om enskilda parametrar riskerar att överskridas i recipient har en spädningsfaktor på 30 använts i redovisningen baserat på dessa spädningsförhållanden. Beräkningen är att betrakta som konservativ. Det framgår av prøvotidsutredningen att medelvattenföringen i Varnan är ca 150 gånger större än medelvattenflödet från lakvattendammen. Där lakvattnet rinner in i Varnan är detta spädningsförhållande, översiktligt beräknat utifrån arealförhållandet inom

hela SMHI SUBID 40967, ca 1:100. Redovisningen av spädningsförhållandet till recipient bedöms vara en relevant skattning.

Det framgår av underlag i VISS (Vatteninformationssystem Sverige) att påverkanskällor på Varnan omfattas av:

- Diffusa källor skogsbruk – ej betydande påverkan
- Diffusa källor atmosfärisk deposition – betydande påverkan (kvicksilver och bromerade difenyletrar)

Givet övriga påverkanskällor på Varnan bedöms provtagning på lakvattnet vara fullgott underlag för att bedöma risk för påverkan på miljökvalitetsnormen. Den redovisning av risk för påverkan på recipienten som görs i provotidsutredningen utgör tillräckligt underlag för de aktuella parametrarna. Inom ramen för ordinarie kontroll har ytterligare provtagning utförts sedan provotidsredovisningen färdigställdes. Denna har omfattat prioämnen och särskilt förorenande ämnen samt analyser har utförts av Synlab. En lakvattenkaraktisering har utförts under hösten 2019 i vilken relevanta provtagningsparametrar har föreslagits för tillägg i reviderat provtagningsprogram. Rutiner avseende verksamhetens egenkontroll uppdateras regelbundet och är avgörande för att bedöma verksamhetens risker ur hälso- och miljösynpunkt. En central rutin för detta är rutinen för övervakning och mätning. Spädningsförhållandet i recipienten kommer inte att påverkas av att ovidkommande vatten leds förbi dammen. En beräkning har gjorts för att bedöma den geologiska barriärens egenskaper vad gäller det före detta avfallsupplaget Strandmossen. Krav på erforderlig genomströmningstid gäller för deponier som var i drift från och med den 1 januari 2009. Avfallsupplag Strandmossen upphörde att deponera avfall den 31 december 2018. Närmast belägna skyddsvärda recipient är Varnan. Enligt beräkningen är strömningstiden i den naturliga geologiska barriären mellan den nedlagda deponin Strandmossen och Varnan drygt 500 år och läckaget genom deponins naturliga bot-ten uppgår till 48 liter per kvadratmeter och år.

Kristinehamns kommun har bifogat ett flertal bilagor till sitt yttrande.

DOMSKÄL

Enligt de i tillståndet från 2013 uppskjutna frågorna om slutliga villkor för behandling av dag- och lakvatten som uppkommer inom avfallsanläggningen skulle kommunen (verksamhetsutövaren) under en provotid i samråd med tillsynsmyndigheten bl.a. utreda lakvattendammens reningseffekt avseende näringsämnen, syreförbrukande ämnen, metaller, organiska ämnen, toxicitet, salter, suspenderat material samt konduktivitet. Förslag till provtagningsprogram skulle utformas i samråd med tillsynsmyndigheten (U1). Vidare skulle verksamhetsutövaren även utreda påverkan på miljökvalitetsnormerna i vattenförekomsten Varnan av utsläpp av vatten från lakvattendammen (U4).

Miljöprövningsdelegationen har i sitt beslut beskrivit vattenförekomsten Varnan och tar bl.a. upp att mätdata saknas för att bedöma dess näringsstatus. Även om verksamhetsutövaren inte har utfört mätningar av föroreningar uppströms och nedströms utsläppspunkten i själva vattenförekomsten har mätningar genomförts vid bl.a. provpunkter som avser inkommande och utgående vatten till lakvattendammen. Tillgängliga utredningar och beräkningar ger enligt mark- och miljödomstolen tillräckligt underlag för att kunna konstatera att utsläppen inte kommer att leda till någon otillåten påverkan utifrån de krav som följer av miljökvalitetsnormerna.

Mark- och miljödomstolen instämmer vidare i miljöprövningsdelegationens slutsatser om att det genom det minskade tillflödet till dammen skapas bättre förutsättningar för sedimentering och därmed högre grad av rening. I provotidsutredningen har verksamhetsutövaren presenterat möjliga åtgärder för att förbättra lakvattendammen. Enligt förslaget är det tänkbart att installera bärrmaterial (t.ex. betongkross) för att ge bättre möjligheter för nitrifikationsbakterier att etablera sig i dammen, att installera fler skiljeväggar för att öka lakvattnets uppehållstid i dammen och att tillsätta fosfor för att uppnå ett bättre förhållande mellan näringsämnena. I det överklagade beslutet har delegation lämnats till tillsynsmyndigheten att besluta om förändrad utformning av bl.a. lakvattendammen. De begränsningsvärden som miljöprövningsdelegationen har fastställt i villkor är avsedda att ge marginaler med hänsyn till de förändringar som ska ske i fråga om flödesmängden i dammen. Mark-

och miljödomstolen bedömer att de på detta sätt beslutade begränsningsvärdena är rimliga och godtagbara i detta fall oaktat att det för motsvarande verksamheter på andra platser har beslutats om lägre begränsningsvärden och för fler parametrar.

Utöver delegation till tillsynsmyndigheten att besluta om förändrad utformning av lakvattendammen har tillsynsmyndigheten även fått motsvarande delegation beträffande diken och dagvattenbrunnar. Även i beslutet om tillstånd från år 2013 hade tillsynsmyndigheten motsvarande delegation. Med hänsyn härtill och då verksamhetsutövaren ska anmäla vattenverksamhet i form av bl.a. omdragning av diken till tillsynsmyndigheten bedömer mark- och miljödomstolen att det saknas skäl att besluta om ny utredning avseende åtgärderna för bortledning av ovidkommande vatten.

Sammanfattningsvis anser mark- och miljödomstolen, med beaktande av vad domstolen har konstaterat ovan, att överklagandet ska avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 2](#) (MMD-02)

Överklagande senast den 19 oktober 2020.

Björn Räftegård

Ulrika Haapaniemi

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Björn Räftegård, ordförande, och tekniska rådet Ulrika Haapaniemi. Föredragande har varit beredningsjuristen Maria Karlsson.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.